

T.C. BAŐBAKANLIK

AVRUPA BİRLİĞİ GENEL SEKRETERLİĞİ

**T.C.
BAŐBAKANLIK
AVRUPA BİRLİĞİ GENEL SEKRETERLİĞİ**
Sosyal, Bölgesel ve Yenilikçi Politikalar Bakanlığı

Avrupa Birliği Toplumsal Cinsiyet EĞitliği Stratejisi

Özet Bilgi Notu

Hazırlayan

AB ılleri Uzman Yrd. **Göklen AKBAL**

(20 Ekim 2010)
ANKARA

Avrupa Birliğinin (AB) üzerine inşa edildiği ortak değerlerden olan kadın-erkek eğitliği (toplumsal cinsiyet eğitliği), yıllar boyunca AB gündeminde yer teğkil eden önemli politika alanlarından biri olmuştur. Toplumsal cinsiyet eğitliği konusunda bu güne kadar sürdürölen çalışmaların bu alanda ilerleme sağlanması yönünden katkısı olmakla birlikte, eğitliğin tam anlamıyla gerçekleştirilmesi için daha fazla çaba gösterilmesi gerekliliği AB tarafından dile getirilen bir husustur. Temel hakların ihlali niteliği taşıyan toplumsal cinsiyet eğitsizliği gerçeği, aynı zamanda becerilerin tam olarak kullanılamamasına neden olmasıyla da ekonomi üzerinde olumsuz etkilere sahiptir. Bunun içindir ki, Avrupa 2020 Stratejisinin akıllı, sürdürölebilir ve kapsayıcı büyüme hedeflerine ulaşılabilmesi için kadınların potansiyel ve yeteneklerinin daha verimli bir şekilde kullanılması gerekliliği ifade edilmektedir.¹

Avrupa Birliği, 1957 yılından günümüze kadar olan süreç içinde kadın-erkek eğitliği alanında bir mevzuat çerçevesi oluşturmuş ve bu kapsamda iş, mal, hizmet, eğitim, terfi ve çalışma şartları açısından eğit muamelenin sağlanmasını öngören 13 adet Direktifi uygulamaya koymuştur. 2000 yılında gerçekleştirilen ilk kapsamlı politika çerçevesinin kabul edilmesinin ardından 2006 yılında, 2006-2010 dönemi için 6 öncelik alanı ve bu alanlarda anahtar eylemler belirleyen, Topluluk politikalarında kadın-erkek eğitliğini desteklemek için gerekli olan araaları tanımlayan bir doküman olan “Kadın erkek eğitliği için yol haritası” (Roadmap for equality between women and men) kabul edilmiştir.²

2010 yılına gelindiğinde, Avrupa Komisyonu, eğit ekonomik bağımsızlık, eğit ve eş değerde işe eğit ücret, karar almada eğitlik, itibar, bütönlük ve cinsiyet temelli şiddetin sona erdirilmesi, dış ilişkilerde toplumsal cinsiyet eğitliği olmak üzere 5 öncelik alanı belirleyen Kadın řartını³ (Women’s Charter) kabul etmiştir. Bu şart kapsamında sözü edilen öncelik alanları için öngörölen eylemleri ortaya koyan ve 2010-2015 dönemini kapsayan “Kadın-Erkek Eğitliği İçin Strateji” (Strategy for Equality between Women and Men) belgesi ise 21 Eylül 2010 tarihinde kabul edilmiştir.

Strateji, 2006-2010 dönemini kapsayan Kadın Erkek Eğitliği için Yol Haritası (Roadmap for equality between women and men) deneyiminin üzerine inşa edilmiştir. Sözü edilen yol haritası dokümanı, *kadın ve erkekler için eğit ekonomik özgürlük, özel ve mesleki hayatın uzlaştırılması, karar alma süreçlerinde eğit temsil edilme, cinsiyet temelli her türlü şiddetin sonlandırılması, cinsiyet kalıplarının ortadan kaldırılması ve cinsiyet eğitliğinin AB dışında teşviki* öncelik alanlarında anahtar eylemleri tanımlamış ve eğitlik politikalarının yönetimini iyileştirmeye yönelik çözüm önerilerini ortaya koymuştur.⁴ Bu kapsamda, toplumsal cinsiyet

¹ Communication From the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Strategy for Equality Between Women and Men 2010-2015. Brussels, 21.9.2010. COM(2010) 491 final.

² Commission Staff Working Document. Strategy for Equality between Women and Men 2010-2015. Brussels, SEC(2010) 1080

³ Communication from the Commission. A Strengthened Commitment to Equality between Women and Men. A Women’s Charter. Brussels, COM(2010)

⁴ A Roadmap for equality between women and men 2006-2010. European Commission. 2006.

eşitliğini destekleyecek mevzuat, politika koordinasyonu, mali programlar, ortaklık ve sosyal ve sivil diyalog gibi gerekli araçları tanımlamıştır. Söz konusu yol haritası kapsamında öngörülen eylemler, özel önlemler ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin bütün politika alanlarına eklenmesi (gender mainstreaming) olmak üzere iki yaklaşımı izlemiştir. Bu deneyim sonucunda, söz konusu dönemde kadınların istihdam, eğitim ve araştırma alanlarına katılım oranlarında önemli ilerlemeler kaydedilmiştir.⁵

Kadın-Erkek Eşitliği için Strateji belgesi kapsamındaki öncelik alanlarından ilki olan **eşit ekonomik özgürlük** alanında, Avrupa 2020 Stratejisindeki %75'lik istihdam oranı hedefine ulaşılabilmesi için hâlihazırda işgücü piyasasına katılım oranları düşük olan, ileri yaştaki kadınlar, engelli kadınlar, tek ebeveynler ve göçmen kadınlar gibi dezavantajlı grupların işgücü piyasasına katılımlarının sağlanmasına yönelik gerekli dikkatin gösterilmesi gerekliliği vurgulanmaktadır. Komisyon bu konuda ilerleme sağlanabilmesi için, Avrupa 2020 Stratejisinde öngörülen girişimlerin uygulamalarında eşitliğin sağlanması için teknik destek, yapısal fonlar ve Bilim ve Araştırma alanında 7. Çerçeve Programı gibi diğer fon programlarının kullanılmasını öngörmektedir. Bunun yanı sıra, kadın istihdamının düşüklüğüyle yakın ilişkili olan çocuk bakım hizmetleri konusunda üye ülke performanslarını raporlayacak, kadın girişimciliğini ve göçmenlerin entegrasyonu ile ilgili girişimlerde toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik edecektir.

İkinci öncelik alanı olan **eşit ve eş değerde işe eşit ücret** alanında Avrupa'da %17,8 olan kadın-erkek arası ücret farklılığının nedenleri olarak eşit işe eşit ücret alınamamasının yanı sıra, işgücü piyasasında kadın ve erkeklerin ağırlıklı olarak çalıştıkları sektör ve iş kolları yönünden bir farklılaşma olması gösterilmektedir. Bununla birlikte, ailedeki sorumlulukların orantısız paylaşımının kadının iş ve aile hayatı arasındaki uyumu sağlamasını güçleştirdiği ve kadını daha çok yarı zamanlı ve atipik (genellikle belirli süreli olan) iş sözleşmelerine yöneltmekte olduğu dile getirilmektedir. Bu öncelik çerçevesinde Avrupa Komisyonu, Avrupa sosyal ortaklarıyla birlikte ücretlerin şeffaflığı konusunda iyileştirme sağlayabilecek yolların araştırılmasını, işyerlerinde eşit ücret girişimlerinin desteklenmesini, Avrupa Eşit Ücret Günü ilan edilerek kadın-erkek arası ücret farklılıkları konusunda farkındalık yaratılmasını ve kadınların geleneksel olmayan meslek alanlarına yönelim konusunda cesaretlendirilmesini hedeflemektedir.

Kadınların **karar alma süreçlerinde temsil edilme** oranının düşük olması problemi öncelik alanlarından bir diğerini oluşturmaktadır. Bu alanda Komisyon, karar alma süreçlerinde kadın-erkek dengesini iyileştirmeye yönelik olarak hedeflenen girişimleri göz önünde bulunduracağını, araştırma sektöründe üst düzey karar alma pozisyonlarındaki kadın oranını %25'e çıkarma ve Komisyon tarafından kurulan komite ve uzman gruplarında kadınların % 40 oranında temsil edilmesini sağlama hedefine yönelik gelişmeleri izleyeceğini ifade etmiştir.

⁵ Commission Staff Working Document. Strategy for Equality between Women and Men 2010-2015. Brussels, SEC(2010) 1080

Dördüncü öncelik alanı olan **cinsiyet temelli şiddetin önlenmesi** kapsamında kadınların maruz kaldıkları aile içi şiddet, cinsel taciz, tecavüz vb. şiddet türlerinin önlenmesi hedeflenmektedir. Bu bağlamda Komisyon, kadına uygulanan şiddete karşı mücadele için AB çapında bir strateji kabul edecek ve AB iltica mevzuatında cinsiyet eşitliğinin dikkate alınmasını sağlayacaktır.

Dış ilişkilerde toplumsal cinsiyet eşitliğinin dikkate alınması öncelik alanında ise AB'nin kadın-erkek eşitliğine yönelik Birlik içindeki politikalarının aynı zamanda Birliğin üçüncü ülkelerdeki faaliyetleriyle yakından ilgili olduğu ifade edilmektedir. Bu bağlamda, aday statüsündeki ülkelerden kadın erkek eşitliği prensibini benimsemiş olmaları beklenmektedir. Komşuluk politikası kapsamındaki paydaş ülkelerin de toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik çabaları desteklenmektedir. Bunun yanında, AB bu alanda ILO, OECD, BM ve Afrika Birliği gibi uluslararası örgütlerle de yakın bir işbirliği gerçekleştirmektedir. Bu öncelik alanına yönelik olarak AB, kadın-erkek eşitliği alanında Kopenhag kriterlerine uyumu izleyecek, destekleyecek ve Batı Balkan ülkeleri ve Türkiye'ye bu süreçte yardımcı olacaktır. Bunun yanı sıra, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kalkınmada Kadınların Güçlendirilmesi AB Eylem Planı (EU Plan of Action on Gender Equality and Women's Empowerment in Development) uygulanacak ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin politika diyalogu ve deneyimlerin paylaşılması yoluyla teşviki için Avrupa Komşuluk Politikası kapsamında paydaş ülkelerinin desteklenmesine devam edilecektir.

Stratejide **yatay konular** olarak adlandırılan öncelik alanında ise, katı olan mevcut cinsiyet rolleri yerine ayrımcı olmayan bir temele dayanan rollerin hayatın her alanında teşvik edilmesi ve benimsenmesinin toplumsal cinsiyet eşitliği anlamında önemi vurgulanmaktadır. Bu alanda etkili bir yasal çerçevesinin sağlanması ise, izleme, düzenli değerlendirme, güncelleme ve iş dünyası, sosyal ortaklar, eşitlik kurumları ve sivil toplum temsilcileriyle diyalogun sürdürülmesini gerektirmektedir. Hükümetler, Avrupa Parlamentosu, sosyal ortaklar, sivil toplum, eşitlik kurumları, uluslararası kuruluşlar, AB ajansları gibi çeşitli kurum ve paydaşlarla işbirliğinin güçlendirilmesi bu alanda ilerleme sağlanması için önem teşkil etmektedir. Bunun için Kadın-Erkek Eşitliği Yıllık Raporuna dayanarak Komisyon her yıl Parlamento, Bakanlar Konseyi ve sosyal paydaşların katılacağı üst düzeyde toplumsal cinsiyet eşitliği diyalogu toplantıları düzenleyecektir. Bu öncelik alanı kapsamında belirlenen diğer eylem alanları ise, AB muamele eşitliği kurallarının ve Pekin Eylem Platformunun doğru şekilde uygulanışının izlenmesidir.

Kadın-Erkek Eşitliği Stratejisi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik anahtar eylem alanlarını ortaya koymuş ve bu gerçekleştirilecek faaliyetleri de bir takvime bağlamıştır. Avrupa 2020 Stratejisinin % 75'lik toplam istihdam hedefinin gerçekleştirilmesi için kadınların işgücü piyasalarına katılımlarının artırılması, bunun için iş ve ev hayatı arasında gerekli dengenin oluşturulmasına yönelik önlemlerin alınması, kadınların karar alma süreçlerine katılımlarının teşviki ve kadınlara yönelik şiddetin önlenmesine yönelik izlenecek politikaların uygulanmasında 2013 yılına kadar, Progress, Avrupa Sosyal Fonu, Bilim ve Araştırma alanında 7. Çerçeve Programı ve Daphne gibi

mevcut programlardan fon sağlanmaya devam edilecektir. Stratejideki eylemlerin uygulanmasına yönelik olarak 2013 yılından sonra destek sağlayacak bir sonraki AB Çok Yıllı Mali Çerçevesi ise 2011 yılının ilk yarısında sunulacaktır.⁶

⁶ Strategy for equality between women and men: Frequently asked questions. MEMO/10/430. Brussels, 21 September 2010.